

Nylands ägoförhållanden

Byn Nyland blev upptaget som nybygge år 1804 och dyker första gången upp i mantalslängden år 1805. Ägare Olof Kåglund från Ersmark. Köpet var ett skenköp då de verkliga ägarna var Bondhammars bruk.

Från 1806 anges Bondhammars bruk som ägare. Nyland uppmättes och kartlades 1806 som förberedelse för skattläggning. Se karta nedan, text till kartan på sidan 2

. Härvid fastställdes byns ägor till motsvarande 1/2 mantal.

1862 kom skogsmarken som Lövlunds by hade längst upp vid gränsen mot Nyland att överföras till sistnämnda by. Därvid fick Nyland 1/64 mantal tillökningsskatt.

På den första kartan finns inga byggnader. Förutom brukstomtens plan finns en tomt i Löfmarksgården, men inget tyder på att något hus blev uppsatt där.

Nybygget hade beviljats 20 frihetsår. 1821 gjordes ett ägo- och husesynsprotokoll och med ledning härav beviljades nybygget ytterligare frihetsår t o m 1846. Ur protokollet kan man utläsa en del av hur byn såg ut 1821.

forts. sid.3

Nylands ägoförhållanden

(Text på Nylands karta 1806 från föregående sida, texten fortsätter utanför kartbladet)

Uppgift å Westerbottns Lands Contor i Umeå den 15 april 1807 och Utslagutfärdat betygår
G.Es:von Walter.

År 1806 den 1^{sta} Juli företogs af undertecknad Lantmätare at till följe af Kungl.Maij^{ts} Befattnings hafandes af den 14de sistledne April utfärdade förordnande affatta till Skattläggning bereda och från Allmanningen utbryta Krono Nybygget Nylunds tillfalande och utsynte Åker och Ängs tilfälligheter samt den der under af Järnwärks intressenterna uptagne Skogsmark i Skellefteå Socken och Westerbottns Län.

Och som jag uppå giord anhållan icke ärhållet del af Frihetsbrevet har icke eller de för Nybygget utstakade Frihetsåren här kunnat utsättas.

Sedan mätningen war wärkställd blefvo ägorne med biträde af tillkallade Nämдемännen Carl Olofsson från Innervik och Anders Norlund från Norrböle öfversedde och graderade på sätt som följer.

Nylunds krono Nybygge Innehafwes Gruffogden Anders Markstedt och dess Intressenter uti Järnwärket.

Beskrivning av kartan på motstående sida

A Gårdstomt

1 Åkeruppodling av sandig mulljord med utan lut mot söder

Ängslägenheter

2 Sämre spadaland av 2 parmar hårdvall

3 Magert odlingsland av 1 1/4 parmar "

4 Snättermyr

5 Tjädermyr

6 Storstensmyr

7 Djupvikmyr

8 Röjsly

9 Svartnäs

10 Odlingsmark

11 Skogsmark beväxt med tall, gran och björk

12 Odugliga mossar tillsammans Indre Lillträsket

13 Bruksbyggnads tomt plan

Utbyts ängar och uppodlingstillfälligheter inom nybyggets område äro följande

14 Varuträsk bys ängar

15 Norra Bergfors Krononybyggesäng

16 Grundnäs krononybygges ängar och odlingsmark

17 Lövlund nybygges uträknade och beskrivna ägor på samma nybyggeskarta

18 Varuträsk bys ängar

Sedan Åker och Ängs upodlings tilfälligheterne efter nogaste pröfning synes kunnas wara mot 1/2 Mantal har och derefter hela denna krono Allmännings tractat under Nybygget blifwit uptagna hwilken är beväxt med Tall, Gran och Björkskog samt tilräckelig till husbyggnad Gärdsle och wedbrand utgörande alla Ägorutom Bruks plattsen tillsammans tagne 767 tung^d 14 kapl^{ds} widd som af föregående finnes.

Sämre mulbete och litet husbehofs Fiske uti Waruträsk och indre Lillträsket samt Qwarnställe uti waruträsk ån.

Från Nybygget til Sockne Kyrkan hwarest är Bytesplats 1^{1/2} och till närmaste handels Stad Piteå 10 mil.

Nybyggets område inom de å Chartan utsatte Linier och skillnaden ifrån Litt: B till C:D och E: emellan Ersmark samt på Östra sidan från G: til H: J: K: L: M: N: och E som åtskiljer detta och krono Nybygget Löflunds ägor.

Anlagt efter FrihetsBref den 20de September 1804 med 20 Frihetsår som år 1824 uphöra dock så att halfwa räntan med år 1824 genast utgå bör.

Således wara förättadt och befunnit intygår Skellefte den 20 Marti 1807.

På Embetets wägnar

Lars Wallander genom J.Wikzén

Carl Olofsson å Innervik,
(bokmärke) Nämдемән

Anders Norlund å Norrböle
(bokmärke)

Kommentarer

Namnet Djupvikmyran har senare kommit att förwanskas i folkmun till Djupbäckmyran. Nummer 8 på beskrivningen är otydligt skrivet. Torde syfta på Röjmyrsljet.

Vid bruksbyggnadstomtens nedre högra del på kartan fanns mark som ägdes av Grundnäs by. En lada inom detta område har därför ända fram till nu kallats för Grundnäsladan.

Parmar som nämns i punkt 2 och 3 är ett gammalt hömått.

Nylands ägoförhållanden

Då fanns där två små stugor. Den ena var 7,12 m lång och 4,45 m bred med nävertak, spis och bakugn. Den andra var 6,5 x 3,3 m med nävertak "komplett inredd med spis och fönster".

Där fanns vidare ett fähus 8,8 x 4,16 m med nävertak, lider och foderlada, en kornlada med bakutak, loge och lås samt en foderlada med bakutak.

Två mindre hölador fanns också på nybygget. Karl V Holmgren har berättat, att när han köpte området 1:40 i Löfmarksgården stod där tre lador, varav två mycket gamla. I den ena ladan stod skrivet med röd skrift "Vilhelm Löfmark 1820". Den andra gamla ladan var av rundtimmer med dörr vid hörnet. Den torde ha varit mycket gammal av byggstilen att döma. Det är mycket möjligt att de två ladorna var de som nämns i syneprotokollet från 1821 (författarnas anm.).

Det fanns omkring ett halvt hektar stenfri åkermark. Man hade röjt upp ett par hektar mark. Vid gården fanns lite ängsmark. Drygt 2 000 m gårdsgård var uppsatt och man hade grävt drygt 1000 m diken. Nybygget hade fem kor.

Synemännen ansåg att innan nybygget kunde svara mot den skatt som det åsatts måste ytterligare uppodlingar verkställas.

Nybygget representerades vid denna tid av bruks- och sågverksägaren Lars Kågeman från Stämninggården. Byggnader och uppodlingar torde ha utförts av anställda vid bruket.

Nybyggarna

1823 När bruket lades ner 1823 så såldes marken ut, sålunda köpte
Lars Gustaf Markström 9/32, alltså halva byn, 1825
Erik Johansson Åsten 9/64, 1824
Fredrik Asplund 9/64, 1825, tillsammans den andra halvan.

1827 Gustaf Hermansson köper av Erik Åsten 9/64

1830 Johan Marklund köper av Fredrik Asplund 9/64

1832 Johan Rönnkvist köper av Gustaf Hermansson 9/64 och **1833** av Johan Marklund 9/32.
Äger då alltså halva byn 9/32

1839 Gustav Alexandersson köper av Johan Rönnkvist 9/32

1852 Olof Reinhold Degerman från Varuträsk köper 9/64 av Lars Gustaf Markström som då äger 9/64.

1858 Anders G Markström, son till Lars Gustaf köper 9/64 av fadern.

1859 O Degerman avlider och fadern Hans-Olof Degerman tar förmodligen över ägandet 9/64.

1862 Byn tilldelas 1/64 mantal tillökningsskatt. Denna del tillförs förmodligen A G Markström.
Jacob Reinhold Fahlgren köper av Hans-Olof Degerman 9/64 som nu blivit 37/256
Anders G Markström får 37/256

Ulrika Barbara Nilsson köper av avlidne maken Gustaf Alexandersson 9/32 som nu blir 37/128

1864 Olof Karlsson Holmgren köper av Ulrika Barbara Nilsson 37/128

1870 Olof Reinhold Lundmark i Lövlund köper Anders G Markströms konkursbo 37/256

1872 Nils Vikberg i Varuträsk köper 37/512 av O R Lundmark som då äger 37/512

1880 Mattias Degerman, bror till OR Degerman och son till H-O Degerman köper av O R Lundmark 37/512

1885 Johannes Fahlgren köper av fadern J R Fahlgren 37/512. Övriga barnen Fahlgren köper de andra 37/512

1887 Johan Marklund köper av barnen Fahlgren 37/512

1889 Carl Viklund köper av J Fahlgren 37/512

Laga Skifte

1827 kom en förordning om laga skifte. Syftet var att försöka samla ägorna i byarna i så få områden som möjligt. För att få laga skifte genomfört räckte det med att en bonde i byn begärde detta.

Tidigare var ägorna i byarna uppdelade i små tegar inom olika delar av byn. Allt arbete måste utföras samtidigt. Byamännen bestämde när sådd, skörd etc. skulle utföras och när djuren skulle släppas på bete.

1888

Under 1888 fick Konungens Befallningshavande i länet en ansökan från Nylandsbönderna Olof Holmgren, Mattias Degerman, Carl Viklund och Johan Marklund om laga skifte i byn.

Från byn inställde sig följande delägare enl. tabell nedan.

Olof Holmgren	ägare till	37/128 mantal
Mattias Degerman	”	9/128 mantal
Carl Wiklund	”	37/512 mantal
Johan Marklund	”	37/512 mantal
Nils Wikberg	”	9/128 mantal
A G Markström	”	1/126 mantal
	Totalt	37/64 mantal

Konstateras alltså att tydligen blev Anders G Markström ägare till 1/126 i samband med att O R Lundmark sålde till Mattias Degerman och Nils Vikberg.

1890

Förhandlingarna mellan byarna avslutas

Vid ägoutbytessammanträde i Nyland den 7 augusti 1890 godkände delägarna i samtliga byar de av lantmätare och godemän förevisade nya skiftena som de var utsatta på Nylands konceptkarta respektive Bergfors laga skifteskarta.

Detta innebar att Varuträsk behöll sina ägor på Stornäset och Ödesnäset. Dessutom fick de behålla sina slåtterängar vid Klintforsån i östra delen av byn. Grundnäs behöll sina ägor på Stornäset och Myrtaget. De fick även ha kvar slåtterängarna mellan Nylands och Varuträsks ägor mot Lövlund samt vid de västra vikarna av Inre Lillträsket. Norra Bergfors fick ett mera regelbundet skifte över Stornäsudden.

De olika byarnas ägor efter Nylands laga skifte framgår av kartsnitt på sida 7.

En följd av det laga skiftet i Nyland blev att också Varuträsk inledde laga skiftesförhandlingar.

1891 Skiftessammanträde den 28 maj

Vid skiftessammanträdet i Nyland beslutades att som oskiftat avsätta

- a) Myrtag på Kvarnmyran
- b) Kvarnplats
- c) Fägata norr om O Holmgrens åkerhage mot den s k Bruksvägen
- d) Västra Lillträsket samt byns andel i Östra Lillträsket och Klintforsån
- e) alla på kartan upptagna vägar och stigar
- f) nödvändiga utfartsvägar

Odlingsersättningen vid ägoutbyten beräknades till 700 kronor för varje hektar åker i full hävd och brytning. För varje uppskattad hektar äng beräknades 350 kronor.

Beskrivning av byggnaderna år 1891

För att bestämma kvarboenderätten och utflyttningskyldigheten upprättades en beskrivning över samtliga delägares byggnader i byn.

Byggnader hos Olof Holmgren

Manbyggnad på stenfot, under spåntak, 10,2 meter lång, 6,6 meter bred och 4,2 hög, inredd till förstuga, kök med mur, kammare med mur, vindsammare med mur samt vind. I gott skick.

Flygelbyggnad på stenfot, under spåntak, 8,8 meter lång, 5,7 meter bred, 3,2 meter hög, inredd till bagarstuga med mur, kammare och vind. Allt i gott skick.

Ladugårdsbyggnad under spåntak, 29 meter lång, 6 bred, 2,3 hög, inredd till port, stall, foderrum, gödselrum, fähus med mur, port och foderlada. I gott skick.

Hemlighus, svinhus, vagnbod och visthus, sammanbyggda till ett, under spåntak, 17 m långt, 4 brett och 3,1 högt. I gott skick.

Rundloge, åttakantig, i gott skick. Redskapslider, vedbod, sommarfähus, brunn.

Byggnader hos Mattias Degerman

Manbyggnad på stenfot, under spåntak, 8,4 meter lång, 5,5 bred och 4,5 hög, inredd till förstuga, kök med mur och kammare med mur samt vind. I gott skick.

Flygelbyggnad på stenfot, under spåntak, 6,8 meter lång, 5 bred och 3,2 hög, indelad till förstuga, skrubben och bagarstuga. Ny och ofullbordad.

Ladugårdsbyggnad under spåntak, 12 meter lång, 5,3 bred, 2,3 hög, inredd till fähus, port och foderlada. I gott skick.

Loge på knutstenar, under spåntak, 11,6 meter lång, 5,2 bred och 3 hög. Ny och i gott skick.

Vedbod och lider under brädtak, 5,4 meter lång, 3,4 bred och 2,3 hög. Gammal.

Avträdeshus och Brunn.

Byggnader hos Carl Viklund

Manbyggnad på stenfot, under tak av rote, näver och takved, 8,4 meter lång, 6 bred och 3,1 hög, inredd till förstuga, med mur och bakugn, kammare med mur samt vind. Gammal.

Avträdeshus under brädtak.

Ladugårdsbyggnad under brädtak, 9 meter lång, 5,8 bred och 2,8 hög, inredd till port, fähus och foderlada. I gott skick.

Trösklada under tak av rote, näver och takved, 8 meter lång, 4,8 bred och 2 hög. I gott skick.

En till hälften upptimrad byggnad.

Hälften i källare med Marklund.

Hälften i brunn med Marklund.

Byggnader hos Johan Marklund

Manbyggnad på stenfot, under spåntak, 12 meter lång, 7 bred och 4,5 hög, inredd till förstuga med skrubbb, kök med mur, två kamrar, därav en med mur, och vind. I gott skick.

Ladugårdsbyggnad under tak av rote, näver och takved, 15,3 meter lång, 6,4 bred, 2,5 hög, inredd till fähus, port, foderlada och vedbod. I gott skick.

Hälften i källare med C Viklund, hälften i brunn med Viklund.

Ett litet färlhus, under brådtak.

Nils Wikberg och A G Markström

De hade inga byggnader i byn.

Carl Viklund döms till utflyttning

Lantmätare och godemän ansåg att om kvarboenderätten endast skulle bestämmas av beskaffenheten på byggnaderna, så borde följande ordning gälla:

- 1 Olof Holmgren
- 2 Mattias Degerman
- 3 Johan Marklund
- 4 Carl Viklund

Viklund dömdes att flytta alla sina byggnader. För flyttningskostnaden fick han ett utflyttningsunderstöd av 112,50 kronor från allmänna medel. Av detta belopp skulle dock 3/4 eller 84,38 kronor gå till alla delägare i skifteslaget som deltog i utflyttningskostnaden. Återstående flyttningskostnad skulle betalas av alla delägarna i förhållande till deras mantal.

Viklund flyttade sina byggnader från Svartnäs till Hackarmyran i utkanten av byn.

Ägoutbyten

Efter ägoutbytet fick Olof Holmgren alla sina ägor i två skiften. De övriga fick var sitt skifte.

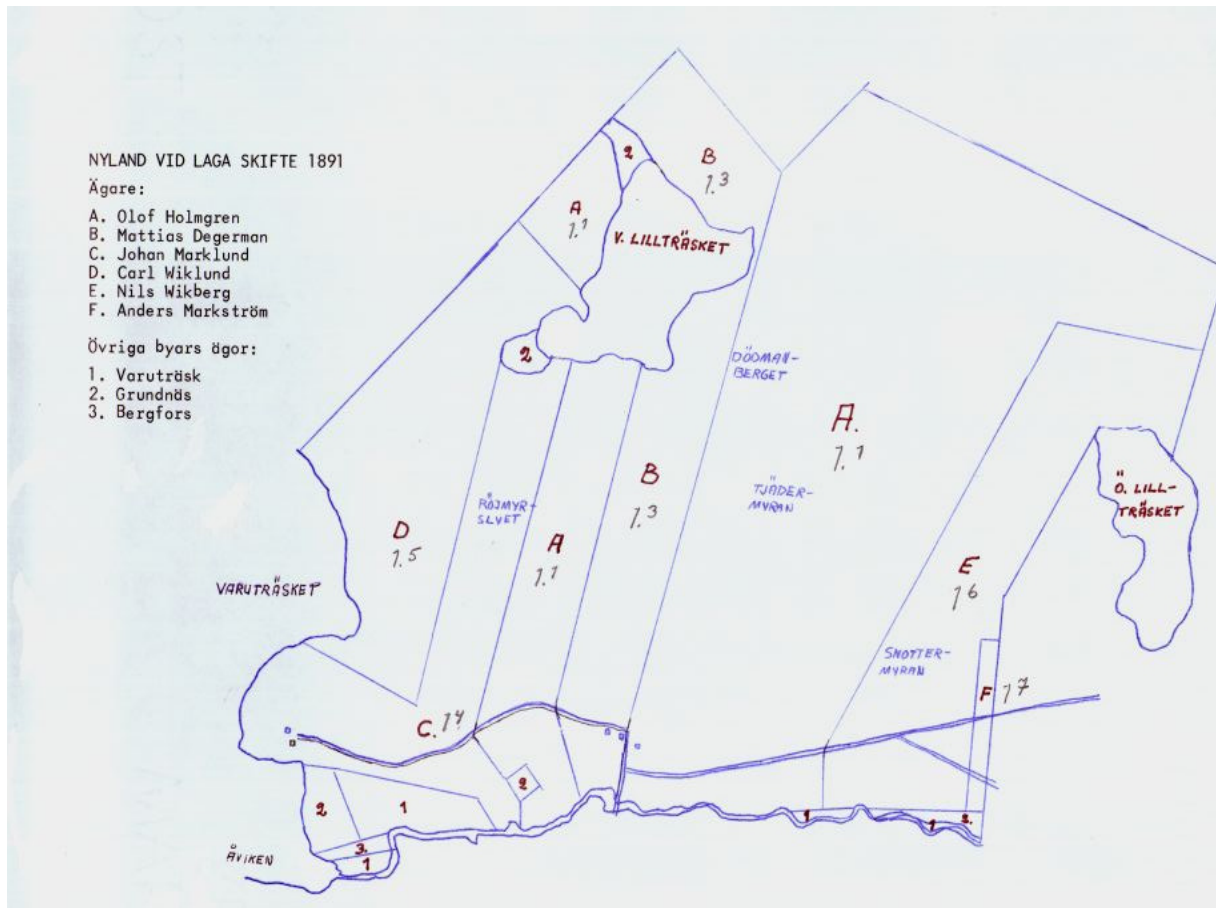
Värdet av den mark de erhållit beräknades i förhållande till den avträdde marken. Exempelvis fick Olof Holmgren mera värdefull mark än tidigare och kom att få betala omkring 1 000 kronor till de andra markägarna.

Områdesindelningen för respektive markägare framgår av kartsnitt på nästa sida.

Källa

Handlingar angående laga skifte uti Nylands by. Upprättade av Alex Lagergren, förste lantmätare.

Nylands ägoförhållanden

1891

Fastighet	Ägare	Andel
1:1	Olof Holmgren	37/128
1:3	Mattias Degerman	37/512
1:4	Johan Marklund	37/512
1:5	Carl Viklund	37/512
1:6	Nils Vikberg	37/512
1:7	Anders G Markström	1/256

1893 Gustaf Markström, son till Anders G köper 1/256 av Mattias Degerman 1:3
 Fastigheten 1:3 består nu av 25/384

1895 Karl Olov Holmgren, son till O Holmgren, köper 35/256 av 1:1. Fastigheten benämns 1:10.
 Edvard Holmgren, son till O Holmgren, köper 37/256 av 1:1. Fastigheten benämns 1:11.
 Olof Norberg köper 1/128 ur 1:1 av O Holmgren. Fastigheten benämns 1:13.

1898 B N Vikberg och J E Vikberg köper av Nils Vikberg 1:6, 37/512.

1900 Nicanor Lindblom Varuträsk köper av B N och JE Vikberg 1:6, 37/512

1901 Gustaf Markström köper 1:13 av Olof Norberg, 1/128 .

Nylands ägoförhållanden

- 1902** Villehard Holmgren köper av bror K O Holmgren 1/256 ur 1:10. Fastigheten benämns 1:12.
Fastigheten 1:10 har nu 34/256.
- 1911** Nils Olof Tjärnlund köper en tomt vid Östra Lillträsket. Fastigheten benämns 1:8.
- 1914** Villehard Holmgren köper 1:6 av Nicanor Lindblom, 37/512
- 1916** Axel Vikström köper hälften ur 1:5 av Carl Viklund, 37/1024
Villehard Viklund köper hälften ur 1:5 av Carl Viklund, 37/1024
- 1917** Villehard Holmgren köper av Gustaf Markström 1/192, ur fastigheten 1.3, se 1893.
Villehard Holmgren köper av Gustaf Markström 1:13, 1/128.
- 1918** James Vikdahl köper 1:8.
Hjalmar Lagerkvist köper hälften ur 1:6 av V Holmgrens dödsbo, 9/256.
Syskonen Holmgren köper hälften ur 1:6 av V Holmgrens dödsbo, 9/256.
- 1919** Axel Vikström köper hälften ur 1:6 av H Lagerkvist, 9/256.
Leonard Strandberg köper 1:8
Helmer Viklund köper 1:7 av Gustaf Markström, 1/256.
- 1922** Anna Degerman, Göte och Axel Mannberg köper 1:3 av M Degermans dödsbo, 25/384
- 1925** Edla Holmgren köper 3/128 ur 1:10 av fadern Karl Holmgren
Hugo Holmgren köper 1/32 ur 1:10 av fadern Karl Holmgren
- 1927** Axel Lindgren köper 1:8
Valdemar, John och Hilda Holmgren köper 1:11 av fadern Edvard Holmgren, 37/256.
- 1930** Axel Vikström köper hälften av 1:5 av Villehard Viklund, äger då 37/512.
- 1931** Arvid Johansson köper 1:4 av Johan Marklund, 37/512.
- 1933** Karl V Holmgren köper av V Holmgrens dödsbo 1/192.
Karl V Holmgren köper 1:13 av V Holmgrens dödsbo, 1/128.
Karl V Holmgren köper 1:12 av V Holmgrens dödsbo, 1/256.
Karl V Holmgren köper hälften ur 1:6 av syskonen Holmgren, 9/256.
- 1934** Hugo Holmgren köper halva 1:6 av Axel Vikström, 9/256.
- 1938** Otto Holmgren köper 1:5 av Axel Vikström, 37/512.
- 1939** Gunnar Holmgren köper halva 1:10 av sin syster Edla och sin far Karl, 17/256.
Hugo Holmgren köper den andra halvan ur 1:10 av sin far, äger nu 17/256.
- 1945** Robertsson köper 1:5 av Otto Holmgren, 37/512.
- 1947** Gunnar Holmgren köper 1:5 av Robertsson, 37/512
- 1950** Axel Mannberg köper av Anna Degerman och bror Göte 1:3, 25/384.
- 1951** Hugo Holmgrens dödsbo övertar halva 1:4, 9/256.
Hugo Holmgrens dödsbo övertar halva 1:10, 17/256.
- 1956** Torsten Viklund köper av fadern Helmer Viklund 1:7, 1/256.
- 1962** Hilda Holmgren blir ägare till 1:11, 37/256.
- 1965** Ulf Mannberg och Marthe Lundgren övertar 1:3 vid faderns död, 25/384.

Nylands ägoförhållanden

- 1966** Elsy och Alf Berglund köper 1:4 av Arvid Johansson, 37/512
- 1974** Henning Nyström och Margareta Verner köper 1:11 av Hilda Holmgren, 37/356.
- Ca 1975** ombildas ett flertal fastigheter.
1:6 delas i 1:39 och 1:40 så att Hugo Holmgrens dödsbo äger 1:39 och Karl V Holmgren 1:40
1:3 ombildas till 1:37 med Ulf Mannberg och Marthe Lundgren som ägare
- 1977** Lorentz Holmgren och Britt-Mari Nordström köper av Hugo Holmgrens dödsbo halva 1:10 som
ombildas till 1:4, 17/256.
Lorentz Holmgren och Britt-Mari Nordström köper av Hugo Holmgrens dödsbo 1:39, 9/256.
- 1978** Lillemor och Sören Holmgren köper av Gunnar Holmgren halva 1:10, som ombildas till 1:9, 17/256.
Gudrun Marklund köper av Gunnar Holmgren 1:5, 37/512
- 1979** Anna-Lisa Nyström köper halva 1:11 av Margareta Verner, tillsammans äger Henning och A-L Nyström
37/256.
- 1981** Elisabeth Holmgren köper av sin far Karl V Holmgren hälften av 1:40 (9/256), 1:12 (1/256), 1:13 (1/128)
och 1:38 (1/192).
- 1984** Sonja Hjelmner köper 1:8.
- 1988** Elisabeth Holmgren köper av sin far Karl V Holmgren hälften av 1:40 (9/256), 1:12 (1/256), 1:13 (1/128)
och 1:38 (1/192). Äger alltså hela fastigheterna.
- 1989** Lorentz Holmgren köper av Britt-Mari Nordström 1:41, 17/256.
Lorentz Holmgren köper av Britt-Mari Nordström 1:39, 9/256.
- 1990** Ethel Mannberg köper av Marthe Lundgren halva 1:37, tillsammans äger Ethel och Ulf Mannberg 25/384.
- 1991** Gunnar Nyström blir delägare i 1:11, 37/256.
- 1998** Ann-Margret, Susanne och Joakim Holmgren blir ägare av 1:41, 17/256 och 1:39, 9/256.
Gunnar och Henning Nyström blir ägare till 1:11, 27/256.
- 1999** Torsten Lindkvist köper 1:4 av Elsy Berglund, 37/512.
- 2003** Joakim Boström Stämmingsgården köper 1:7 av Torsten Viklunds dödsbo, 1/256.

Nylands ägoförhållanden

